

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter...

Jahr: 1743

Kollektion: Zoologica

Werk Id: PPN369546733

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PID=PPN369546733> | LOG_0041

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369546733>

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

plurima adsumferat medicamenta, hoc autem curatus fuit: Quidam isti decocto addunt Catappæ itam corticem, adulti vero ac fenes primum tantum corticem masticant cum Pinanga & paxillo Zingiberis, succum modo deglutientes.

Hujus species videtur esse lignum quoddam citrinum Ternatenfibus *Bololo Malubi* dictum, Malaice *Bonckus Cuman*, quum *Cancelli* amant hoc intrare lignum, inque eo sese abscondere, mediocris sine dubio erit arbor litorea amplo & cordiformi folio, recens ejus lignum citrinum est, leve, & saporis amaricantis, contritumque propinatur contra *Toepasnay*, quæ Colicæ species est quasi suffocatura.

Ternatenfes *Rizophori* inter arcana sua medicamenta aliud porro servant lignum, *Oepas Daty* ipsi dictum, quod puto idem esse ac illud *Tittii Litorea*, est enim arbor litorea, binos homines alta, folia gerens instar *Cadju Radja*, sed minora, oris sinuosis, fructusque instar *Boa Rauw*, sed nigricantes, ac intus concavos. Albæ speciei folia pallide fuscis distincta sunt venis, nigra vero obscure fuscis, ejusque radix externe & interne nigricat, saporemque habet amarum. Hæc ultima species multum crescit ad Borealem plagam Poorto in *Uliasterenfibus* insulis, atque adhibetur contra morbum ipsi *Doty* dictum, quo intelligunt certum incantamentum, si *Magus* alicujus umbram scopis verberet, unde ejus abdomen cum summis anxietatibus intumescit, ex quo cito etiam tales moriuntur homines; sed forte erit veneficium per quoddam toxicum, si sit res naturalis.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

Sicchius. Sicki.

Hæc quoque cum *Dabano* & *Samama*, uti supra dictum fuit, una ex crassissimis & altissimis filvestribus arboribus est, truncum gerens rectum, quem vix bini tresve homines complecti possunt. Ejus vero cortex non ita profunde est laceratus, ac ille *Samamæ*, fordide viridis & fuscus, unum vel sesqui pollicem crassus, intus ruber, paucumque exsudans lac viscosum, si incidatur: In marem & feminam itidem dividitur, tota forma plerumque differentes.

Primo: *Sicchius mas* seu *angustifolius*, qui durissimum gerit lignum, & crassiorum magisque fuscum corticem quam femina, altissimumque & erectum truncum, foliaque habet inordinate locata, plurima sibi juncta in ramorum utrumque extremo, *Caryophyllorum* foliis quodammodo similia, sed breviora, magisque curtis insidentia petiolis, quatuor pollices longa, binos lata digitos, ad summum latissima, ubi & in subrotundum apicem desinunt, quorum quædam intense flava sunt, rotunda, crassa, glabra, superne obscure nigricantia, inferne flavescantia, plurimis tenuissimis venulis pertexta, horumque ramuli seu rachides nodosæ admodum sunt ac fere pungentes seu spinosæ. Prima foliorum germina rachidibus insidentia florem quasi referunt per incurvos ramulos.

Flores plurimi simul juncti magnis in racemis germinant, qui primo capitula sunt viridia *Viciæ* feminum magnitudine, superius longo apice ornata, quæ sese aperiunt in flosculos albos stellatos & pentapetalos, apex autem iste in ipsorum centro tanquam pistillum locatur, post hos fructus excreverunt rari, qui oblongæ sunt baccæ, minores *Olivis*, diuque virides, sed demum colorem acquirunt luteum vitellinum cum fusco mixtum, sub tenui, lenta, & viscosa carne nucleus reconditur oblongus, ab utraque acuminatus parte, rugosus, multisque excavatus foveolis: Hæc baccæ non semper sunt rotundæ, sed aliquando etiam quadratæ.

Lignum recentius æsum gravissimum est, & aqua refertum, unde & *Sicki Ayer* vocatur, sed satis facile exsiccat, ex purpureo rubet colore, sed siccum rufescit, & tandem externe cinerei est coloris, estque molle, nec venis multum distinctum, sed nodosum, ac duræ substantiæ, facile autem cæditur, sed ferræ resistit, estque porro leve, nec durabilis, si nempe in

gegaan, en veele middelen gebruikt hebbende, eindelyk hier van genezen is. Zommige doen by de voorfchreven Decoctie, de fchorffe van *Catappan Itam*, maar oude buyden nemen de voornoemde fchorffe, knauwende die met *Pienang*, een weinig kleene *Gember* daar by doende, en den zap daar van inswelgende.

Hier van fchynt een zoort te zyn, een bleek ocker-geel hout, by de *Ternatanen* *Bololo Mahuli* genaamt, en in 't *Maleys* *Bonckus Cuman*, om dat zig de *Cancelli* of *fleckel-kraffetjes* geern daar in verbergen: Het zal een middelbaare strand-boom zyn, met een breed bert-formig blad. Het versche hout is bleek-geel, ligt, en wat bitter van smaak; gevreven en ingenomen werd gebruikt tegens *Toepasnay*, een zoorte van colyk, die opklommen, en verftikken wil.

De *Ternataansche* *Wortel-mannen* hebben onder baare secreete benamingen nog een hout, 't welk zy *Oepas Daty* noemen, dat ik gisse 't zelfde te zyn met *Tittius Litorea*, want 't zal een strand-boom zyn, omtrent twee mannen hoog, met bladeren als *Cadju Radja*, dog kleender, met bogtige randen, vruchten als *Boa Rauw*, dog swartachtig, en van binnen bol. De witte zoorte heeft licht-bruynen aderen aan de bladeren, de swarte heeft ze donker-bruyn, wiens wortel binnen en buyten swart is, en bitter van smaak. Dit laatste staat veel benoorden *Poorto* in de *Uliasteren*, werd gebruikt tegens de ziekte *Doty*, waar door zy verstaan een zoorte van betovering, wanneer den *Tovenaar* iemands fchaduw met een bezem slaat, waar door hem den buyk met groote benaautheid opfwelt, dat men fchielyk daar aan sterft; misschien is 't een vergeving met eenig gift, zo 't natuurlijk is.

XVII. HOOFDSTUK.

De Sicki-Boom.

It is mede met de *Dawan* en *Samama*, als boven gezegt, de dikste en hoogste *Wout-boom*, met een regten stam, die twee a drie mannen omvaden moeten. De fchorffe is niet zo diep gefcheurt als van *Samama*, uit den wyl-groenen en bruynachtig, een en een halve duym dik, binnen rood, en een weinig kleverig melk uitgevende, als men daar in kapt. Hy werd in manneken en wyfken verdeelt, meest over 't geheele lyf van malkander verschildende.

Eerstelyk: *Sicki* 't manneken ofte het kleinbladige, 't welk ook 't hardste is, heeft een bruyn der en grovere fchorffe dan 't wyfken, anders zeer hoog en regt van stam. De bladeren staan zonder ordre, en veele agter malkander, meest aan 't voorste der ryfken, de nagel-bladeren eenigzints gelykende, dog korter, en op kortere steelen, vier duimen lang, twee vingers breed, aan 't voorste breedst, met een ronde spits, zommige hoog-geel, rond, dik, glad, boven hoog-groen, van onderen geel-groen, met veele fyne adertjes doorregen, baare ryfken zyn zeer knobbelig en bykans steekelig: De eerste uitspruytzelen der bladeren aan baare ryfken, vertonen een bloem met baare kromme takken.

De bloemen komen voort, veele by malkander gedrongen aan groote trossen, zynde eerst groene knopjes in de grootte van *Wicken* met een lang stielekje boven op, dewelke haar openen in kleene witte gesternte en vierbladige bloempjes, blyvende het voornoemde stielekje in de midden staan, zynde klein, wit, en gesternt; na dezelve wassen de vruchten weinig in getal, zynde langwerpige beziën, wat kleender dan *Olyven*, lang groen blyvende, ten laatsten worden wat doorn-geel, met bruyn gemengd, onder 't dunne taaye, en lymachtige vleesch, hebbende een langwerpige kori, agter en vooren toegespitst, wat rimpelig, of vol kuyltjes. Deze beziën zyn niet altyd rond, maar zomtyds wat vierkant.

Het hout versche gekapt is zeer swaar en vol water, daarom het ook *Sicki Ayer* genaamt wert, maar droogt redelyk ligt op, is purper-rood, maar besterft strax ros, en ten laatsten van buyten graauw, week, zonder kennelyke aderen, wat quastig, dog van grove substantie, gemakelyk om te kappen, maar de zaage wat tegenstaande, ligt, en niet durabel, te weten, waar 't op bedompte en

voch-

locis locatum sit occlusis vel humidis. Denfas amat hæc arbor silvas in altissimis montibus ex rubra terra compositis, quales plurimi sunt Amboinæ montes.

Secundo *Sicchi*us femina seu latifolia truncum gerit crassior, levior corticem, ac folia latiora, quæ ad minimum duplo majora sunt quam maris, septem nempe & octo pollices longa, tres vel tres cum dimidio lata, crassioribusque constantia venis, læte viridia, flaccidiora, & superius latissima, ac subrotunde definitia, prioris cæterum similia, uti & ejus flores. Fructus hujus arboris sunt paulo majores, ac plurimum quadrati oris rubentibus.

Ejus lignum mollius est, rugosius, primo rufum, ac dein citrinum, si siccum sit, vel dolabra poliatur, venasque exhibet seu strias longitudinales, splendetque instar serici, facile autem perdolatur, ac securi finditur, non vero tam bene ferra, quum pilosa ejus substantia hanc magis retardet, quam mas.

Quidam tertiam hujus componunt speciem ex utrisque mixtam, cujus folia inter has binas species sunt media: Lignum vero in externa parte flavescit, interne rubescens uti maris. Serram omnium facillime admittit, unde & plurimum expetitur ad asseres fecandos, quum non adeo sit nodosum ac illud maris, hæc vero species ad illam maris pertinet.

Anni tempus. Fructus maturescunt mense Januario.

Nomen. Latine *Sicchi*us; juxta Malayensem & Amboinensem *Sicki*; Ligniarii nostrates ejus lignum vocant *Bayenbout* ob similitudinem illius, quod in Batavia crescit, ibique *Bayo* seu *Caju* Weyer dicitur, ab Amboinensi autem ligno multum diversum, *Bayo* enim arbor est majora gerens folia, illis *Samamæ* quodammodo similia; cujus lignum ex crassis constat fibris, estque pilosum, album, & molle, quod vix poliri potest, unde & ligniarii nostri cunctos asseres ex tali levi ligno confectos *Baye*-asserres vocant, quin potius crederemus illos hæc ligna denominasse ita ex similitudine panni levidensis, qui inter omnes pannos levissimus ac vilissimus est.

Mas proprie dicitur *Sicki Mera* & *Sicki Batu*, h. e. rubra & lapidea *Sicchi*us, quum ejus lignum durissimum & durabilissimum sit. Femina vero *Sicki Poeti*, & *Parampuan* vocatur, in *Hoeamohela Aysiri*.

Locus. Per cunctas Amboinæ insulas nota est hæc arbor, præsertim in *Hitoe* & *Boerone*, sed jam per cætionem & sectionem adeo imminuta, ut non nisi in remotis occurrat montibus.

Ufus. Hoc in Amboina usitatissimum est lignum, ex quo asseres secantur non tantum ædificiis, sed cunctæ quoque viliori suppellectili inservientes, hique ex cunctis tribus formantur speciebus, potissimum vero ex binis posterioribus, non quod ipsarum lignum melius sit, sed quia Chineses ligniarii facillima elaboratu eligunt. Si hi asseres locis ponantur sicis, per quindecim annos & diutius durare possunt, sed in pavementis, quæ continuis ablutionibus obnoxia sunt, per quinque vix annos incorrupti manent, vel enim tum carioli fiunt, vel ab albis perduntur formicis. Ex hoc quoque ligno tigna, quadratæ costæ, minoresque trabes ædium tectis inservientes secantur, ita ut cuncta viliora domicilia, cistæ, mensæque vulgares ex hoc fabricentur ligno.

Maris lignum rubrum rimas facile agit ac frangitur, quod non ita in feminæ ligno observatur, unde & melius inservit minoribus navigiis ex hoc formandis. Vetus tum ac siccum harum arborum lignum igni injectum stridet instar salis, immo magis quam *Mangi* lignum, præsertim *Sicchi* albæ, facillime tamen ardet, sed cito in cineres convertitur, nec carbonem præbet, unde & ædes ex hoc constructæ ligno vehementissime flagrant citoque consumptæ sunt, si flammam concipiant. Ex alba specie optime formari possunt cistulæ, quæ politæ & bene depuratæ instar serici splendent; nostrumque Amboinense *Sicchi* lignum omni ex parte melius est Javanorum ligno *Bayano*.

Quando ligniarii hanc cædunt arborem, pegma circa ejus truncum formant ad hominis altitudinem, quousque nempe ejus alæ elevantur, ibique, ubi truncus rotundus est, eum cædunt, uti hoc in cunctis alatis observatur arboribus. Siccum *Sicchi* lignum igni injectum non tantum stridet, sed odorem quoque fundit gratum ad *Benzoin* adcedentem.

Tom. III.

Tabula

vochtige plaatzen staat. Hy wast geern in digte bosschen, en op de hoogste bergen, die van roode aarde bestaan, gelyk meest 't Amboinsche gebergte is.

Ten tweede: *Sicki* het wyfken of breedbladige, is wel zo dik van stam, lichter van schorsse, en breeder van bladeren, dewelke ruym tweemaal zo groot zyn dan aan 't manneken, te weten, zeven en agt duymen lang, drie en vierde-halve breed, met merkelyke aderen, ligt-groen, slapper, vooren mede breed en rond toelopende, anders de voorige gelyk, als mede de bloemen. De vruchten zyn ook wat grooter en meest vierkant, doch met roode kanten.

Het hout is zagter, pelsiger, eerst ros, daar na bleekgeel bestervende, en als het geschaaft wert in de lengte eenige streepen vertonende, en glimmende als zaty, gemakkelijk voor de schaaf en byl, maar niet voor de zaage, om dat het met zyn pelsige substantie dezelve meer tegenhoudt, dan 't manneken.

Zommige maken een derde geslagt van beyde gemengt, wiens bladeren tusschen beyde zyn. Het hout aan de buitenkant geelachtig, na binnen toe ligt-rood, gelyk aan 't manneken. Het neemt de zaage van allen op 't gemakkelijkst aan, en werd daarom meest gezocht om planken van te zaagen, om dat 't zo quastig niet is als het eerste, of manneken; doch dit geslagt mag men bequameelyk onder het manneken begrypen.

Sayzoen. De vruchten ziet men ryp in January.

Naam. In 't Latyn *Sicchi*us, na 't Maleysche en Amboinsche *Sicki*, onze Timmerluyden noemen 't *Bayen*-hout, na de gelykenisse van 't gene op Batavia wast, en aldaar *Bayu* of *Caju* Weyer genaamt werd, van 't Amboinsche *Sicki*-hout merkelyk verschillende; zynde *Bayo* een boom met grooter bladeren, die van *Samama* eenigzints gelykende, met een grofdradig, pelzig, wit, en week hout, dat qualyk glad te krygen is, daarom onze timmerluyden alle zulke planken, van licht hout gemaakt, *Baye*-planken noemen, of men moest zeggen, dat zy 't gedaan hebben van de gelykenisse des *Bayen*-doeks, 't welk onder alle doeken 't ligste en slegtste is.

Het manneken biet men eygentlyk *Sicki Mera* en *Sicki Batu*, dat is, rood, en steen-*Sicki*, om dat zyn hout het hardste en durabelste is. Het wyfken noemt men *Sicki Poeti*, en *Sicki Parampuan*, op *Hoeamohela Aysiri*.

Plaats. Het is in alle de Amboinsche Eilanden bekend, zonderlyk op *Hitoe* en *Boero*, doch nu door 't veel zaagen zo veel vermindert, dat men 't niet dan in 't verre gebergte vind.

Gebruik. Dit is in Amboina het aldergebruykelykste hout om planken daar van te zaagen, niet alleen tot den huisbouw, maar ook tot allerhande slegte buisraad dienstig, en dat van alle drie voornoemde soorten, doch wel 't meeste van de twee laatste, niet om datze beter zyn dan in 't manneken, maar om dat de Chineeze hout-zagers altyd het gemakkelijkste zoeken. Als deze planken droog staan, konnenze wel vyftien a zestien jaren, en langer duren; maar aan de vloeren, die 't spoelen gedurig onderworpen zyn, konnenze qualyk vyf jaren onbeschadigt blyven, want of ze vermolmen in haer zelfs, of de witte mieren komen daar in. Men zaagt 'er ook sparren, vierkante ribben, en ligte balkjes van, aan 't bovenwerk van de buyzen gebruykelyk, zo dat alle de gemeene buyzen, slegte kisten, en tafels, van dit hout gemaakt werden.

Het roode hout van het manneken scheurt en breekt ligt, 't welk het wyfken niet doet, en daarom is 't bequaamer tot lichte prauwen en kleene vaartuygen: Het oude en drooge hout van deze boomen, knerst in 't vuur als zout, ja meer als 't *Mangi* *Mangi* hout, inzonderheid witte *Sicki*, brand echter zeer ligt, en vervalt haast tot asche zonder koolen, daarom de buyzen van deze planken gemaakt, een felle brand veroorzaken. Van 't witte geslagt kan men best alderhande kistjes maaken, dewelke gepolyst zynde, en zuiver gehouden, glimmen als zaty, en in alle maniere is ons Amboinsch *Sicki*-hout beter en durabelder, dan 't Javansche *Bayen*-hout.

Als de hout-zagers dezen boom omkappen, makenze een stellage om den stam, in de hoogte van een man, namentlyk zo hoog als omtrent de vlerken zyn, en kappen den stam af, daar by begint rond te worden, gelykze met alle boomen doen, die vlerken hebben. Het drooge *Sicki*-hout in 't vuur gebrand, geeft bebalven het knerssen, ook een reuk van zig, die naar *Benjoin* trekt.

F

D

Tabula Vigesima Prima

Ramum exhibet *Sicchi maris*, quæ *Sicki Batu* incolis dicitur.

De een- en twintigste Plaat

Vertoont een Tak van de *Sicki-Boom* het mannetje, ofte *Sicki Batu* van de Inlanders genaamt.

Tabula Vigesima Secunda

Ramum exhibet *Sicchii femina*, quæ *Sicki Poeti* vocatur.

De twee- en twintigste Plaat

Vertoont een Tak van de *Sicki-Boom* het wyfje, welke *Sicki Poeti* genaamt wert.

OBSERVATIO.

Sicchi a *Valent.* 220. quoque commemoratur.

AANMERKING.

De *Sicki-Boom* werd by *Valentyn* pag. 220. mede vermeld.

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

Ulassium. *Caju Lassi*.

XVIII. HOOFDSTUK.

Ulassie - Boom.

Hæc quoque ingens est arbor filvestris, ejus truncus non omnino rectus est, sed parum incurvus, exceptis quibusdam, quæ erectæ excrescunt, suntque circa radices alata, sed non ita ac præcedentes, truncus vero crassitiem habet binarum ulnarum, cujus cortex est cinereus seu gilvus, glaber, tenuis, sed lentus, lignoque firmiter adhærens, ad tactum mollis, atque humidus, cutis levem pruritum excitans, sique incidatur, vulnus illud lividum contrahit instar plumbi colorem cum grato odore. Ejus coma est ampla, plurimisque foliis & ramulis luxuriat uti *Lingoa*. Folia non certum observant ordinem, plurimum tamen bina sibi sunt obposita, quorum quatuor simul crucem efformant, atque ex singulorum fere alis novus propullulatus petiolus alia sustinens folia, unde hujus arboris coma adeo densa est: In ramulorum summo bursula seu vagina excrescit ex binis foliolis formata, quæ, quum sese aperiat, unum alterumve foliolorum emittit par, quæ ad primum aspectum pro floribus haberentur. Folia illa *Lingoe* referunt, sed sunt magis cordiformia, inferius nempe subrotunda & auriculata, superius acuminata, tres quatuorve digitos transversales longa, binos cum dimidio & tres lata, in vetustis arboribus majora, tenuia, parumque rugosa, plurimisque obliquis ac parallelis costis pertexta, inferiore parte protuberantibus, suntque læte virentia, ad oras sæpius rubentia, maculisque ferrugineis sæpe adpersa, plerumque etiam una folii pars longior est altera, uti in *Solanis*. Flores in hisce arboribus non observantur.

Fructus vero pilulas referentes longis insident tenuibusque petiolis, ex quibusdam tamen vaginis, quæ tamen raro superiunt & inveniuntur. Fructus itaque parvæ sunt pilulæ instar majorum pisorum, tribus, quatuor vel quinque simul insidentes pedunculis, qui ex simplicibus parvisque squamis compositi sunt, quique in inferiore parte tanquam in centro circa rotundum globulum, *Sinapios* semen referentem, concurrunt, simpliciaque exhibent filamenta primo viridia, dein fusca, sique conerantur, facile decidunt; oportet etiam arborem esse vetustam, antequam hos proferat fructus, unde & non multum noti sunt, in hisce vero, uti videtur, semen latet, ex quo arbusculæ progerminant.

Lignum duplex est; maris citrinum habet colorem, tenuissimum & densam substantiam instar *Tiliæ* ligni, sed durior. Venæ in hoc non observantur, estque plerumque concolor, atque in quibusdam tantum locis albentes magis gerit maculas & strias, quod vitiosum in hujus ligni asseribus habetur, si vero sit siccum, facillime elaborari potest tam ferra quam dolabra, vinosumque spirat odorem, qui in sicco ad *Mephitim* adcedit, in recenti vero lacteum, difficulter quoque transversaliter cæditur, quum secures nimis hebescant, per longitudinem vero facile finditur, immo sæpius magis quam cistariis gratum est: Recens lignum vitellinum habet colorem, succumque fundit subtilem, qui cærulescit, siccum vero constantem citrinum servat colorem. Alterum vero lignum, quod feminae habetur, magis albet, ac sæpe instar *Buxi* pallidum, nihilominus tamen tenuis & solidæ substantiæ, meliusque elaborari potest quam præcedens, quum non ita facile

Dit is mede een groote wout-boom, den stam niet geheel regt, maar een weinig bochtig, behalven zommige die regt opschieten, met vlerken aan de wortelen, dog niet groot, en den stam gewind de dikte van twee mannen omvademens. De schors is licht-graauw, of vaal, even, dun, zeer taay, en vast aan 't hout klevende, zagt in 't aantasten, en als by nat is, op de buid een kleen jeuken verwekkende, als men daar in kapt, wordt de quetzuure strax swart-blaauw gelyk loot, met een aangename reuk. De kruyn is breed, vol ryskens en loof, dierhalven weelderig staande, gelyk aan de *Lingoa*. De bladeren staan in geen vaste ordre aan dezelve, dog meest twee tegens malkander, en maken met hun viereen een kruys, maar bykans uit ieder schoot komt een nieuwsteel-tje met andere bladeren, waar door deze kruyn zo digt van loof wert. Aan 't uitterste der ryskens, staat een beursje of scheede, van twee kleene blaadjes gemaakt, 't welk zig openende, een of twee jonge blaadjes voortbrengt, die men in 't eerst voor bloeizel zoude aanzien. De bladeren gelyken die van *Lingoa* wat, dog zyn bertsformiger, te weten agter rond, toegebilt, en vooren schielyk toegespijst, drie en vier dwersvingers lang, derde halve en drie breed; aan de oude boomen groter, dun, wat rimpelig, en met veele schuynze parallele ribben doorregen, aan de onderzyde verre uitstekende, blyde of licht-groen, aan de kanten zomtyds roodachtig, en zyn zelfs met yzerplekken bezet, ook hebbenze meestendeels de eene helft van 't blad langer dan de andere, gelyk de *Nagtschade*; bloeizel vind men aan dezen boom niet.

Maar zyn vruchten of pillekens komen op lange dunne steeltes staande, mede uit eenige scheeden, die men egter zelden daar aan vind. De vruchten dan zyn kleene pillekens, als groote erweten, op drie, vier, of vyf dunne steeltes by malkander staande, van enkele kleene schubbetjes gemaakt, die met haar agterste in 't midden rondom een kleen knoopen, als mostert-zaad, 't zamen stooten, en enkele draatjes vertonen, eerst groen, daar na bruynachtig als men ze vryft, licht afvallende; den boom moet ook groot zyn, eer by deze vruchten voortbrengt, en daarom zynze weinig bekend, egter, zo 't schynt, moet 't zaat daar in steeken, waar van de boompjes komen.

Het hout is tweederley, dat van 't manneken is licht-geel, zeer fyn, en digt van substantie, gelyk ons *Linden*-hout, dog harder. Het heeft geen aderen, en is meest eenparig van couleur, hebbende slegts hier en daar zommige wittere plekken en streepen, 't welk voor een fout of misstandt aan de planken gehouden werd. Droog zynde, laat by zig zeer gemakkelyk bearbeyden, zo door de zaag, als schaaf, en geeft een wynachtigen reuk van zig, die in 't drooge na swavelgrond trekkende is, dog in 't versche wat melkagtig, is moeyelyk om overdwars te kappen, om dat 't de bylen te stomp maakt, maar in de lengte scheurt bet ligt, ja dikwils meer als bet de *Kistmakers* lief is. Het versche hout vertoont hem doorn-geel, heeft een subtielen zap, die op den knop blaauw besterft, maar 't drooge hout, als gezegt, houd zyn bestendige couleur van licht-geel. Het ander dat men voor 't wyfken houd, is witter, en zomtyds zo bleek als *Bux*-boom, niet te min fyn en digt van substantie, beter om te bewerken dan het voorige, om dat 't zo licht niet